

‘Goed’ en ‘fout’ na de oorlog

De Nederlanders hadden de vijf jaar bezetting als erg zwaar ervaren. Na de bevrijding gingen ze op zoek naar zondebokken om zich af te reageren. Veel mensen speelden voor eigen rechter. Ze knipten de ‘moffenhoeren’ kaal en vernederden nsb'ers in het openbaar. Daarbij werden nogal eens vergissingen gemaakt. Verschillende verzetsmensen werden behandeld als landverraders en niet alle kaalgeknipte meisjes hadden een verhouding met een Duitser gehad.

Algauw werd duidelijk dat het niet eenvoudig was om alle oorlogsmisdadigers en collaborateurs eerlijk te straffen. Het waren er te veel. Bovendien was lang niet altijd duidelijk wat zij precies gedaan hadden. Meer dan 120.000 ‘foute’ Nederlanders werden onder barre omstandigheden opgesloten in kampen. Daarna gingen speciale rechtbanken aan de slag om iedereen te berechten. De Nederlandse regering wilde wel dat het er eerlijk aan toe zou gaan. Wie achteraf onschuldig bleek, kreeg tweehonderd gulden schadevergoeding. De verdachten moesten allemaal op hun persoonlijk verleden beoordeeld worden. Dat was een nobel streven, maar in de praktijk werkte het niet. Nederland lag in puin en moest worden opgebouwd. Er waren gewoonweg niet genoeg mensen en geld om iedereen in korte tijd te berechten. Toen na drie jaar nog maar een klein deel van de ‘foute’ Nederlanders berecht was, gaf de regering de lichte gevallen gratie of een kleine straf (bijvoorbeeld vijf jaar lang geen stemrecht).

Heel wat collaborateurs of meelopers wisten de dans te ontspringen en hun baan en huis te houden. Veel verzetsmensen en joden waren daar verbitterd over. ‘De gewone man’ keek zijn nsb-buurman met de nek aan. De haat tegen ‘foute’ Nederlanders zat zó diep, dat ook hun kinderen levenslang het stempel ‘fout’ kregen, ook al waren zij tijdens de oorlog nog niet eens geboren. Velen van hen werden de rest van hun leven achtervolgd door pesterijen; ze werden uitgesloten van vriendschappen en verenigingen.

Na vijf jaar bezetting stond Nederland aan de rand van de afgrond. Dijken, fabrieken, havens, spoorwegen en duizenden huizen lagen in puin. Velen hadden de oorlog niet overleefd, maar ook waren veel mensen invalide geworden. Het land lag nog vol mijnen, bommen en granaten die niet ontploft waren. Er was een boel werk aan de winkel.

De Nederlanders zagen in dat ze alleen met hard werken voor weinig geld hun land er weer bovenop konden krijgen. Ze zetten alle ellende van de oorlog uit hun hoofd en staken de handen uit de mouwen. Bij die ‘wederopbouw’ van Nederland namen ze niet de tijd om stil te staan bij het leed dat door de oorlog veroorzaakt was. De regering besteedde weinig aandacht aan de slachtoffers. Joden, Sinti en Roma die uit de concentratiekampen terug-

keerden, kregen hun bezittingen alleen terug als ze konden bewijzen dat die van hen waren. Pas vijfenvijftig jaar later gaf de regering de overlevenden een vergoeding.

Nog steeds zijn niet alle sporen van de oorlog uitgewist. In huizen zijn soms nog kogelgaten te zien. Af en toe worden er bij graafwerkzaamheden nog bommen of granaten gevonden. En veel mensen hebben nog dagelijks verdriet om wat hen tijdens de oorlog is overkomen. Menigeen heeft als kind zijn ouders verloren of was zelf slachtoffer van oorlogsgeweld. Maar ook mensen die niet veel geleden hebben in de oorlog, zitten er vaak nog vol van. Wie als kind een oorlog van dichtbij heeft meegemaakt, draagt die ervaring de rest van zijn leven met zich mee.